

«ТАСДИК МЕКУНАМ»
Ректори Донишгоҳи миллии
Тоҷикистон доктори یлмҳои
иқтисодӣ, профессор

Б.Х.Хушваҳтзода Қ.Ҳ.
«12» 03-01 соли 2021

ХУЛОСАИ ДОНИШГОҲИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН

Диссертатсия «Синтез дар асоси ҳосилаҳои аминокислотагӣ ва пептидии глитсерин бо фуллерен С₆₀» барои дарёғти дараҷаи илмии номзади илмҳои химия аз руи иҳтисоси 02.00.03-Химия органикӣ дар кафедраи технологияи истеҳсолоти химиявии факултети химия ва озмоишгоҳи «Химияи глитсерин»-и ба номи д.и.х., профессор Б.Ҳ.Кимсанов Иниститути илмию таҳқиқоти Донишгоҳи миллии Тоҷикистон иҷро гардидааст.

Дар давраи иҷрои корҳои илмӣ-таҳқиқотӣ Гулов Амридин Абдуалиевич аспиранти шуъбаи гоибонаи ДМТ (солҳои 2015-2018) буда, аз 26 январи соли 2013 то ҳол дар вазифаи асистенти кафедраи технологияи истеҳсолоти химиявии факултети химия ДМТ фаъолият намуда истодааст.

Соли 2009 факултети химияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистонро хатм намудааст ва соҳиби иҳтисоси Химик-муҳандис. Технолог гаштааст.

Роҳбари илмӣ ў доктори илмҳои химия, профессори кафедраи химияи органикӣ ДМТ Раҷабов Сироҷиддин Икромович мебошад.

Мавзӯи диссертатсия дар ҷаласаи кафедраи технологияи истеҳсолоти химиявии (собиқ кафедраи пайвастҳои калонмолекулий ва технологияи химиявӣ) факултети химияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон рӯзи 22 январи соли 2015, қарори №06, дар Шӯрои олимони факултети химияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон рӯзи 26 январи соли 2015, қарори №5 тасдиқ шудааст.

Шаҳодатнома оид ба супоридани имтиҳонҳои номзади аз фанҳои таъриҳ ва философаи илм, забони ҳориҷӣ(англисӣ) соли 2017 дода шудааст.

Аз ҷамъбости муҳокимаи кори диссертатсионии А.А. Гулов, бâъди баромадҳо, мулоҳизаҳо ва андешаҳо чунин хулоса бароварда шудааст: кори диссертатсионӣ дар сатҳи баланди илмӣ ва амалӣ иҷро гардидааст.

Хулосаҳои аз натиҷаи кори илмӣ баровардашуда бо усулҳои физикӣ-химиявӣ, хроматографӣ ва татбиқию назариявӣ асоснок карда шудаанд ва худи кори диссертационӣ бошад, аз ҷиҳати илмӣ таҳқиқи пурра иҷрошуда мебошад.

1. **Мубрамӣ ва зарурати баргузории тарҳқиқот аз рӯйи мавзӯъ.** Таърихи қашфи фуллеренҳо ва оғози лоиҳаи ҷаҳонӣ дар ин соҳа, омӯзиши онҳо дар адабиёти илмӣ оварда шудаанд. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бошад таҳқиқот оид ба ин мавод дар бораи шакли нави карбон яъне молекулаи фуллерен C_{60} , ки шакли икосаэдрро дорад, ҳанӯз дар оғози солҳои 2005 шуруъ шуда буд. Лекин ба таври дикқатчалбӯнандагӣ коркарди ин соҳа танҳо дар солҳои 2010 мақсаднок ба роҳ монда шуд. Маҳз дар солҳои 2010-2017 таҳқиқотҳои зиёд ва нашри мақолаҳо дар ин соҳа бештар ба ҷаҳон мерасид. Маълумотҳои омори нишон медиҳанд, ки маҳз дар ҳамин давра, якчанд патентҳо (гувоҳномаҳо) ва миқдори зиёди нашрияҳо дар маҷалаву адабиёти илмӣ дар ин соҳа нашр шудаанд.

Лекин мушкилоти асосие, ки ба таҳқиқи биологии ҳосилаҳои фуллеренӣ монеаро пеш меорад, ин пеш аз ҳама ворид кардани системаҳои фуллерени дар об ҳалшаванд мебошад. Дар соҳаи биология ва тиб: ҳосилаҳои аминокислотагӣ ва пептидии глитсерин дорои бокимондаи фуллерен C_{60} имконияти дар обҳалшавандагиро фароҳам оварда, метавон гуфт, ки ба сифати ваксинаҳои моҳияташон баланд ва маводи антивирусӣ истифода бурда шаванд.

Бинобар ин методи умебахш ин модификатсияи ҳосилаҳои аминокислотагӣ ва пептидии глитсерин бо фуллерен C_{60} буда, композитсияҳои дар об ҳалшавандай C_{60} -ро фароҳам меоварад.

Фуллерен C_{60} ҳосиятҳои фаъоли физиологӣ дошта, заҳрнокиаш низ кам аст, аз ин сабаб мумкин аст дар оянда дар соҳаҳои гуногуни илм ва техника истифода бурда шавад. Новобаста аз он, ки маҳсулотҳои фуллеренӣ дар истехсолот коркард намешаванд, лекин омӯзиши фуллеренҳо ва ҳосилаҳои онҳо дар тамоми олам дикқатчалбӯнандагӣ буда дар зинаи баланд меистанд. Масалан, Руссия дар ин соҳа умуман дар соҳаи физика ва химия мавқеи асосиро ишғол намуда, дикқати асоси медиҳад. Барои тасдики ин гуфтаҳо «нуктаи бартари дошта», ки маводи ултраустувор дар асоси фуллерен C_{60} лазери фуллерен-оксиген-йод, фуллерени полимеризатсия-шудаи феромагнити исбот шуда метавонад.

Аз ин лиҳоз максади асосии кори диссертационӣ омӯзиш, коркарди методикаи синтези ҳосилаҳои нави фуллерен C_{60} дар асоси ҳосилаҳои глитсеринии дорои бокимондаи аминокислотагӣ ва пептидии буда, инчунин таҳқиқи ҳосиятҳои физикӣ-химиявӣ ва биологии ҳосилаҳои C_{60} мебошад.

Натицаҳои асосии диссертатсия дар мақолаҳо чоп шуда, дар конференсияҳои байналмиллалӣ ва ҷумхуриявии зерин мавриди муҳокима қарор гирифтаанд:

- [1-М]. Гулов А.А. Изучение реакции взаимодействия некоторых эфиров-О-бензил-L-тироцина и третбутилокси-О-бензил-L-тироцина с эпихлоргидрином / А.А Гулов, С.И. Раджабов, С.Х. Одинаев, // Вестник педагогического университета. Издание Таджикского государственного педагогического университета имени Садриддин Айни. –Душанбе, 2015. – №2 (63-1). – С. 34-37.
- [2-М]. Гулов А.А. Ҳосилаҳои нави глитсерин дар асоси фуллерен C₆₀/ С.И. Раҷабов, А.А Гулов, Р.А. Мустафокулова, М.Б. Каримов // Пайёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Душанбе: Сино, 2017. – №1/2. Бахши илмҳои табиӣ. – С. 162-165.
- [3-М]. Гулов А.А. Омӯзиши реаксияи мутақобили 2-хлорметилоксиран бо баъзе эфирҳои L-тироцин / Раҷабов С.И., Исмоилзода С.С., Гулов А.А., Мустафакулова Р.А.// Пайёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Душанбе – 2020/ №1 .Бахши илмҳои табиӣ. – С. 182-192.
- [4-М]. Гулов А.А. Реаксияи пайвастшавии фуллерен C₆₀ бо баъзе ҳосилаҳои аминокислотагии глитсерин /Гулов А.А., Раҷабов С.И.// Пайёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Душанбе – 2020/ №3 .Бахши илмҳои табиӣ. – С. 259-268.
- [5-М]. Гулов А.А.. Взаимодействия метиловых эфиров L-пролина с эпихлоргидрином/ С.И. Раҷабов, С.Х. Одинаев, А.А. Гулов, Т.Ю. Юсупов // Материалы республиканской научной конференции на тему «Химия, технология и экология воды», посвященной году «Сотрудничество по водной проблеме» и 55-летию кафедры «общая и неорганическая химия» ТПГУ им. С.Айни. – Душанбе, 2013. – С. 201-202.
- [6-М]. Гулов А.А. Реакции конденсации эпихлоргидрина с некоторыми эфирами L-пролинам /С.И. Раҷабов, С.Х. Одинаев, А.А. Гулов// Материалы научной конференции «Современные проблемы естественных и социально-гуманитарных наук» посвященной 10-летию научно-исследовательского Института Таджикского национального университета. – Душанбе, 2014. – С. 48-49.
- [7-М]. Гулов А.А. Синтез и изучение новых эфиров аминокислот пропан-2-ола/ С.Х. Одинаев, С.И. Раҷабов, А.Б. Кимсанов, А.А. Гулов// Научный журнал, наука и инновация. Таджикский национальный университет. – Душанбе, 2014. -№1. – С. 81-83.
- [8-М]. Гулов А.А.. Физиологическая активность производных эпихлоргидрина на основе эфиров аминокислот /С.Х. Одинаев, А.А. Гулов, С.И. Раҷабов, М.Б. Каримов// Сборник материалов международной научно-практической конференции, посвященной 1150-летию персидско-таджикского учёного-энциклопедиста, врача, алхимики и философа Абубакра Мухаммада ибн Закария Рazi. – Душанбе, 2015. – С. 49-51.
- [9-М]. Гулов А.А.. Синтез новых производных эпихлоргидрина на основе некоторых эфиров ряд и гетороциклических аминокислот/ М.Б. Каримов, С.И. Раҷабов, С.Х. Одинаев, А.А. Гулов// Материалы республиканской

научно-практической конференции «Перспективы и развитие современной науки оnanoхимии, нанотехнологии и синтезе биологически активных веществ». – Душанбе, 2015. – С.47-48.

[10-М]. Гулов А.А.. Взаимодействия эпихлоргидрина с эфирами аминокислот /С.Х. Одинаев, А.А. Гулов, С.И. Раджабов//Материалы республиканской научно-теоретической конференции профессорско-преподавательского состава и сотрудников ТНУ, посвященной «700-летию Мир Сайида Али Хамадони», «Году Семьи» и международному десятилетию действия «Вода для жизни» 2005-2015 годы. – Душанбе, 2015. – С.53-54.

[11-М]. Гулов А.А.. Фармакологическая активность производных эпихлоргидрина и α-монохлоргидрина глицерина/С.И. Раджабов, С.Х.Одинаев, Н.Ю.Самандаров, А.А.Гулов, М.Б.Каримов // Сборник материалов XII Нумановские чтения состояние и перспективы развития органической химии в Республике Таджикистан.-Душанбе, 2015.-С.187-188.

[12-М]. Гулов А.А.. Синтез, ИК-спектральные исследования и биологическая активность некоторых производных пропан-1,2-диола/С.И.Раджабов, М.Б. Каримов, А.А.Гулов, С.Х., Одинаев С.Э.Асоев // Материалы республиканской научно-практической конференции: «Современные проблемы физики конденсированных сред», посвященную 70-летию со дня рождения и 50-летию трудовой деятельности заслуженного деятеля Республики Таджикистан, доктор физико-математических наук, профессор Туйчиева Ш.Т.- Душанбе 2015.- С.97-99.

[13-М]. Гулов А.А. Синтези ҳосилаҳои нави аминокислотагии эпихлоргидрин бо фуллерен C₆₀ /С.И. Раҷабов, С.Х. Одинаев, А.А.Гулов, М.Б.Каримов// Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-назариявии ҳайати устодону кормандони ДМТ баҳшида ба ҷашни «25-солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон». Душанбе, 2016.-С.565-566.

[14-М]. Гулов А.А. Боҳамтаъсиркуний эфирҳои метилӣ ва этилии аминокислотаҳои қатори алифатӣ бо фуллерен C₆₀ /С.И. Раҷабов, С.Х. Одинаев, А.А.Гулов, С.Э.Асоев, М.Б.Каримов// Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-назариявии ҳайати устодону кормандони ДМТ баҳшида ба ҷашни «25-солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон». Душанбе, 2016.-С.564.

[15-М]. Гулов А.А. Фармакологическая исследование новых производных глицерина с остатками фуллерена C₆₀ при хроническом введении на белых крысах/ С.И. Раджабов, Н.Ю. Самандаров Р.А. Мустафокулова, А.А. Гулов, С.Х. Одинаев, М.Б.Каримов // Сборник материалов XIV Нумановские чтения вклад молодых учёных в развитие химической науки посвящённые «Году молодёжи».- Душанбе, 2017. – С. 212-213.

[16-М]. Гулов А.А. Конденсация аминокислотпропан-2-олов с фуллерена C₆₀ / С.И. Раджабов, Р.А. Мустафокулова, А.А. Гулов// Сборник материалов XIV

Нумановские чтения вклад молодых учёных в развитие химической науки посвящённые «Году молодёжи».– Душанбе, 2017. – С. 17-19.

[17-М]. Гулов А.А. Омӯзиши реаксияи мутақобили ҳосилаҳои пропан-1,2-диолҳо бо фуллерен C_{60} / С.И. Раҷабов, А.А. Гулов// Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-назариявии ҳайати устодону кормандони ДМТ бахшида ба Ҷаҳсолаи байналмилалии амал «Об барои рушди устувор, солҳои 2018-2028», «Соли рушди сайёҳи ва ҳунарҳои мардумӣ», «140-солагии Қаҳрамони Тоҷикистон Садриддин Айнӣ» ва «70-солагии ДМТ». – Душанбе, 2018. – С.85-86.

[18-М]. Гулов А.А. Боҳамтаъсиркуни а-монохлоргидрини глитсерин бо аминокислотаҳои қатори ароматӣ / С.И. Раҷабов, А.А. Гулов// Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-назариявии ҳайати устодону кормандони ДМТ бахшида ба Ҷаҳсолаи байналмилалии амал «Об барои рушди устувор, солҳои 2018-2028», «Соли рушди сайёҳи ва ҳунарҳои мардумӣ», «140-солагии Қаҳрамони Тоҷикистон Садриддин Айнӣ» ва «70-солагии ДМТ». – Душанбе, 2018. – С.91.

[19-М]. Гулов А.А. Исследование производных глицерина с эфирами аминокислот / С.И.Раҷабов, А.А.Гулов. // сборник статей распубликанской научно- теоретической коференции на тему «проблемы современной химии с точки зрения защиты природы и внедрения научно – производственных зобретений». 6-7 декабря 2019 года Душанбе, 2019. Сах.22-23.

[20-М]. Гулов А.А. Омӯзиши реаксияи пайвастшавии баъзе ҳосилаҳои глитсерин бо фуллерен C_{60} / С.И.Раҷабов, А.А.Гулов, С.Х Одинаев. // Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмию назариявии ҳайати устодону кормандон ва донишҷӯёни ДМТ бахшида ба ҷаҳонӣ «5500-солагии Саразми бостонӣ», «700-солагии шоири барҷастаи тоҷик Камоли Хӯҷандӣ» ва « Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф (солҳои 2020-2040)». Душанбе, 2020. Сах.156-157.

[21-М]. Гулов А.А. Синтези фуллеро C_{60} -γ- аминобутанат пропан-2-ол / А.А.Гулов, С.И.Раҷабов// Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмию назариявии ҳайати устодону кормандон ва донишҷӯёни ДМТ бахшида ба ҷаҳонӣ «5500-солагии Саразми бостонӣ», «700-солагии шоири барҷастаи тоҷик Камоли Хӯҷандӣ» ва « Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф (солҳои 2020-2040)». Душанбе, 2020. Сах.824-826.

[22-М]. Гулов А.А. Омӯзиши реаксияи пайвастшавии γ-Мминобутанатпропан-1,2-диол бо фуллерен C_{60} / А.А.Гулов, С.И.Раҷабов, М.Б Каримзода// Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмию назариявии ҳайати устодону кормандон ва донишҷӯёни ДМТ бахшида ба ҷаҳонӣ «5500-солагии Саразми бостонӣ», «700-солагии шоири барҷастаи тоҷик Камоли Хӯҷандӣ» ва « Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф (солҳои 2020-2040)». Душанбе, 2020. Сах.89.

[23-М]. Гулов А.А. Реаксияи мутақобилаи фуллерен C_{60} бо ҳосилаҳои пропан-1,2-диолҳо / С.И.Раҷабов, А.А.Гулов, Ш.Б Зайнуддинов, С.Э Асоев.// Маҷмӯаи мақолаҳои конференсияи ҷумхуриявии илмию амалӣ дар мавзӯи «Заминаҳои рушд ва дурнамои илми химия дар Ҷумхурии Тоҷикистон» Бахшида ба 60-солагии факултети химия ва гиромидошти хотираи д.и.ҳ.профессор, академики АИҶТ Нӯъмонов Ишонқул Усмонович (12-14 сентябрь 2020). Душанбе, 2020. Саҳ.89.

[24-М]. Гулов А.А. Реаксияи мутақобили фуллерен C_{60} бо ҳосилаҳи пропан-1,2-диолҳо / Раҷабов С.И., Гулов А.А., Зайнуддинов Ш.Б., Асоев С.Э// Маҷмӯаи мақолаҳои конференсияи ҷумхуриявии илмию амалӣ дар мавзӯи “Заминаҳои рушд ва дурнамои илми химия дар ҷумхурии Тоҷикистон”, бахшида ба 60-солагии факултети химияи ва гиромидошти хотираи д.и.ҳ., профессор Академики АИ ҶТ Нӯъмонов Ишонқул Усмонович (12-14 сентябри соли 2020). Душанбе-2020. Саҳ 414-418.

[25-М]. Гулов А.А. Боҳамтаъсиркуни C_{60} бо баъзе ҳосилаҳои аминокислотагии глитсерин \ Маҷмӯаи мақолаҳои конференсияи байналмилалии илмию амалӣ дар мавзӯи «Масъалаҳои муосири химия, татбик ва дурнамои онҳо», бахшида ба 60-солагии кафедраи химиии ораганикӣ ва гиромидошти хотираи д.и.ҳ., профессор Холиқов Ширинбек Холиқович (14-15 майи соли 2021). Душанбе-2021. Саҳ 378-385.

Саҳми шаҳсии довталаб. Таҳлили адабиёт оид ба мавзӯи илмӣ, муайян намудани моҳияти кор баҳри беҳбудии ҷиҳатҳои иқтисодӣ ва табобатӣ, ичро намудани кор бо истифодаи усулҳои беҳтарин ва соддатарини физикӣ-химияӣ ва биологӣ, коркард, натиҷа ва ба нашр омода соҳтани натиҷаҳои таҳқиқ иборат мебошад.

Дараҷаи саҳехии натиҷаҳои таҳқиқот. Эътиимонкии натиҷаҳои диссертационӣ.

Кори диссертационии Гулов А.А. ба дараҷаи баланди илмӣ ичро карда шудааст. Муҳимтарин ҳуносай овардашуда аз рӯйи натиҷаҳои ба даст овардаи илмӣ, дар асоси истифодаи таҳқиқоти назариявӣ ва амалӣ асоснок карда шуда, бо истифодаи усулҳои ҳозиразамон натиҷабардорӣ карда шудааст.

Эътиимонкии натиҷаҳои бадастовардашуда бо истифодаи методҳои муосири синтези ҳосилаҳои глитсеринии аминокислотагӣ-пептидии фуллерен C_{60} ва методҳои муосири таҳқиқот ИС-, Mass-, H^1 РМЯ, C^{13} РМЯ спектроскопия ва таҳлили хроматографияи баландэфект таъмин ва асоснок карда шудааст. Дараҷаи саҳехии кори илмӣ ва натиҷаҳои он бо истифодаи антиплагиат тасдик гардидааст. Санчиш (антиплагиат) аз матни рисола 88,53 %-ро ташкил медиҳад.

Навовариҳои илмии таҳқиқот.

Аввалин маротиба шароитҳои оптималии методи синтези ҳосилаҳои аминокислотагӣ ва пептидии глитсерин, ки дар молекулаашон бокимондаҳои эпихлоргидрин α -монохлоргидрини глитсерин, α,γ -дихлоргидрини глитсерин доранд бо фуллерен C_{60} омӯхта шуда, методикаи коркарди синтези онҳо дарёфт карда шуданд, таркиб ва соҳти онҳо муайян карда шуданд;

Муайян карда шудааст, ки фуллерен C_{60} бо ҳосилаҳои аминокислотагӣ ва пептидии глитсерин аз ҳисоби гурӯҳи аминӣ бо қанда шудани банди дучандаи (мавқеҳои 1,2 ва 1,4)-и C_{60} ба реаксияи пайвастшавӣ ҳос буда, аддуктҳои устувор ҳосил меқунад;

Пайвастаҳои синтезшудаи фуллерен C_{60} дар асоси ҳосилаҳои аминокислотагӣ ва пептидии глитсерин дар диметилформамид, диметилсулфок-сид ва об хуб ҳалшаванда мебошанд. Таркиб ва соҳти онҳо бо методҳои физикӣ-химиявии таҳқиқот омӯхта шудааст;

Нишон дода шудааст, ки реаксияи пайвастшавии фуллерен C_{60} бо ҳосилаҳои аминокислотагӣ ва пептидии глитсерин, ки дорои бокимондаи пропан-2-олҳо ва пропан-1,2-диолҳо ҳастанд дар ҳароратҳои 75-80 °C бо истифода аз ҳалкунандаҳои органикӣ: бромбензол, бензол, толуол, диметилформамид бо осонӣ мегузарад. Ҳосиятҳои физикӣ-химиявӣ ва биологии онҳо омӯхта шуданд;

Муайян карда шудааст, ки дар аксарияти пайвастаҳои синтезкардашуда ҳосиятҳои мусбии қаблан номаълум оид ба фаъолнокии гипотензивӣ, зиддирагкашӣ ва ба қадкашии растаниҳо муфид мушоҳида мешавад.

Аҳамияти назариявии таҳқиқот:

Дар диссертатсия ҷанбаҳои назариявии таҳқиқот: дурнамо ва интиҳоби шароит барои коркарди методикаи синтези пайвастаҳои фуллерен C_{60} бо ҳосилаҳои аминокислотагӣ ва пептидии глитсерин, ки дар молекулаашон бокимондаҳои эпихлоргидрин α -монохлоргидрини глитсерин, α,γ -дихлоргидрини глитсерин доранд ва инчунин дар диметилформамид, бензол, толуол ва диметилсулфоксид ҳалшавандаи онҳо, таҳқиқӣ соҳти ҳосилаҳои бадастовардашудаи фуллерен C_{60} вобаста аз ҳарорат, шароити реаксия, таъсири ҳалкунандаҳо ба маҳсули реаксия, тозагӣ ва таркиби молекулии пайвастаҳои синтезкардашуда, омӯзиши ҳосиятҳои физикӣ-химиявӣ ва биологии моддаҳо нишон дода шудааст.

Аҳамияти амалии таҳқиқот:

Дар асоси таҳқиқоти анҷомдодашуда, коркарди методикаи синтез, шароити оптимальӣ ва реаксияи пайвастшавии фуллерен C_{60} бо ҳосилаҳои аминокислотагӣ ва пептидии глитсерин, ки дар молекулаашон

бокимондахой эпихлоргидрин а-монохлоргидрини глитсерин, а, γ -дихлоргидрини глитсерин доранд дар сатхи болои фуллерен C₆₀ бо механизми пайвастшавии чойивази нуклеофилӣ муайян карда шуд. Пайвастаҳои синтезкардашударо метавон дар комплекси агросаноатӣ истифода бурд, инчунин пайвастаҳои нави аз ҷиҳати биологӣ фаъол буда, ҳамчун танзимқунандаҳои афзоиши растаниҳо барои физиологияи растаниҳо имконпазир аст. Дар химияи органикии амалӣ ва дар тиб татбиқшаванда ба ҳисоб мераванд. Собитҳои физикӣ-химиявии моддаҳои ҳосилкардашуда маводи маълумотӣ ба ҳисоб мераванд ва барои мутахассисоне, ки ба синтези пайвастаҳои фаъоли биологӣ машгуланд, инчунин дар раванди таълим ҳангоми хондани лексия аз химияи органикӣ, биоорганикӣ ва курсҳои маҳсус аз манфиат ҳолӣ нест.

Нуктаҳои химояшавандай диссертатсия:

1. Натиҷаҳои таҳқиқотҳои систематикӣ оид ба тартиби гузаронидани реаксияи пайвастшавӣ фуллерен C₆₀ аз ҳисоби гурӯҳи аминии ҳосилаҳои аминокислотагӣ ва пептидии глитсерин дорои бокимондаи эпихлоргидрин, а-монохлоргидрини глитсерин ва а, γ -дихлоргидрини глитсерин.

2. Методҳои коркардшудаи методикаи синтези пайвастаҳои фуллерен C₆₀ дар асоси ҳосилаҳои аминокислотагӣ ва пептидии глитсерин мебошад, ки бо роҳи амалӣ намудани реаксияи пайвастшавӣ метавонад эпихлоргидрин, а-монохлоргидрини глитсерин ва а, γ -дихлоргидрини глитсеринро ба ҳуд пайваст намояд.

3. Дурнамо ва интиҳоби шароити синтез, ки барои ба даст овардани як қатор ҳосилаҳои модификатсия кардашудаи фуллерен C₆₀, аз ҷумла C₆₀-аминокислотагӣ ва пептидии глитсерин, ки дорои бокимондаи эпихлоргидрин, а-монохлоргидрини глитсерин ва а, γ -дихлоргидрини глитсерин ва гайра ҳастанд, имконият медиҳад, ки онҳо бо баромади баланд ва тозагии хуб синтез карда шаванд. Ин пайвастаҳо бори аввал ба даст оварда шуда, дар адабиёт қайд нашудаанд.

4. Натиҷаҳои таҳқиқи реаксияи пайвастшавии ҳосилаҳои аминокислотагӣ ва пептидии пропан-2-олҳо ва пропан-1,2-диолҳо бо фуллерен C₆₀ ва қонуниятиҳои муайяншуда дар тағириёбии собитҳои физикӣ-химиявии пайвастаҳо вобаста аз ҳарорат, таносуби моддаҳои таъсиркунанда ва муҳити реaksiонӣ.

5. Натиҷаҳои омӯзиши камзахрии баъзе ҳосилаҳои аминокислотагӣ ва пептидии глитсерин дорои бокимондаи эпихлоргидрин, а-монохлоргидрини глитсерин ва а, γ -дихлоргидрини глитсерин бо фуллерен C₆₀ ва фаъолнокии зиддимикробии онҳо.

6.Хусусиятҳои сохторӣ, монандӣ ва таркиби молекулии пайвастаҳои синтезшуда бо методҳои муосири ИС, H¹ РМЯ, C¹³ РМЯ ва спектри

массавӣ омӯхта шуданд. Натиҷаҳои бадастомада дар саҳифаҳои диссертатсия инъикос ёфтаанд.

Сахми шахсии довталаб:

Таҳқиқоту чустучӯ, таҳлили адабиёти илмӣ, муайян кардани ҳадафҳо, ба нақшагирии таҳқиқот, таҳқиқоти таҷрибавӣ ва коркарди натиҷаҳои бадаст овардашуда, таҳия ва навиштани мақолаҳо ва ҷамъбасти маълумоти илмӣ оид ба кори диссертатсионӣ буд. Муҳаққик экспериментҳои химиявии дар диссертатсия тасвиришударо мустақилона ичро намуда, пайвастаҳои ниҳоиро ҷудо ва тоза намуд. Соҳти моддаҳои ҳосилкардашударо бо ёрии усулҳои физикий-химиявӣ таҳлил ва муайян карда, натиҷаҳои бадастомадаро коркард ва шарҳ дод, натиҷаи таҳқиқро дар конференсияҳои байналмилалӣ, ҷумҳуриявӣ ва донишгоҳӣ амалӣ намуда, оид ба тайёр кардани нашрияҳо корҳои зиёдеро ба анҷом расонид.

Таъииди диссертатсия ва иттилоот оид ба истифодаи наитҷаҳои он
Маводи кори диссертатсионӣ дар якқатор конференсияҳо ва симпозиумҳои дараҷаҳои муҳталиф маърӯза ва муҳокима карда шудааст. Аз ҷумла: конференсияҳои илмӣ-назариявии ҳайати омӯзгорону профессорон, кормандон, аспирантон ва донишҷӯёни Дошишгоҳи миллии Тоҷикистон, Душанбе, солҳои 2015-2020; конференсияи ҷумҳуриявии «Дурнамо ва инкишофи илми мусир оид ба нанохимия, нанотехнология ва синтези моддаҳои аз ҷиҳати биологӣ фаъол» (30-31 октябри соли 2015). - Душанбе, 2015; конференсияи ҷумҳуриявии «Дурнамои таҳқиқот дар соҳаи химияи глитсерин: синтези ҳосилаҳои нави аз ҷиҳати биологӣ фаъол дар асоси аминокислотаҳо» (29-30 декабряи соли 2015). - Душанбе, 2015; хонишҳои 12-уми Нӯъмонов «Вазъи химияи органикӣ ва дурнамои рушди он дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», баҳшида ба хотираи д.и.ҳ., узви вобастаи академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон профессор Куканиев М.А. (25 ноябряи соли 2015). -Душанбе, 2015; хонишҳои 13-уми Нӯъмонов «Дастовардҳои илми химия дар 25 соли истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон», баҳшида ба 70-солагии Институти химияи ба номи В.И. Никитини Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, (23 ноябряи соли 2016). -Душанбе, 2016; конференсияи байналмилалии илмӣ-Ммалии «Химияи ҳосилаҳои глитсерин: синтез, ҳосиятҳо ва дурнамо», баҳшида ба 25-солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон (2-3 декабряи соли 2016). -Дангаре, 2016; конференсияи ҷумҳуриявӣ «Дастовардҳои биохимияи мусир: ҷанбаҳои назариявӣ ва бунёдӣ» (13-декабри соли 2016). – Душанбе, 2016; конференсияи дуюми байналмилалии илмӣ дар мавзӯи «Химияи пайвастҳои алифатӣ ва сиклии глитсерин ва соҳаҳои истифодабарии он», баҳшида ба 75-солагии хотираи д.и.ҳ., узви вобастаи

АИ ҶТ профессор Кимсанов Б.Ҳ. (8-9 декабря соли 2016). -Душанбе, 2016; хониҳои 14-уми Нӯъмонов «Саҳми олимони ҷавон дар рушди илми химия» бахшида ба «Соли ҷавонон» (22 ноябрь соли 2017).- Душанбе, 2017; конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-Ммалӣ бахшида ба Даҳсолаи байналмилалии амал «Об барои рушди устувор, солҳои 2018-2028», «80-солагии ёдбуди Юсуфов Тилло Юсуфович» дар мавзӯи «Синтези ҳосилаҳои нави глитсерини аз ҷиҳати биологӣ фаъол дар асоси аминокислотаҳо, пептидҳо ва фуллерен C_{60} » (28-29 июни соли 2018).-Душанбе, 2018; конференсияи IV байналмилалии илмӣ: «Масъалаҳои химияи физикий ва координатсионӣ», бахшида ба 85-солагии доктори илмҳои химия, профессор Ҳомид Муҳсинович Яқубов ва гиромидошти хотираи доктори илмҳои химия, профессор Зухуриддин Нуриддинович Юсуфов. (3-4 майи соли 2019). -Душанбе -2019; маҷмӯаи мақолаҳои конференсияи ҷумҳуриявии илмию амалӣ дар мавзӯи “Заминаҳои рушд ва дурнамои илми химия дар ҷумҳурии Тоҷикистон”, бахшида ба 60-солагии факултети химияи ва гиромидошти хотираи д.и.х., профессор Академики АИ ҶТ Нӯъмонов Ишонқул Усмонович (12-14 сентябри соли 2020). Душанбе-2020; маҷмӯаи мақолаҳои конференсияи байналмилалии илмию амалӣ дар мавзӯи «Масъалаҳои муосири химия, татбиқ ва дурнамои онҳо», бахшида ба 60-солагии кафедраи химияи органикӣ ва гиромидошти хотираи д.и.х., профессор Ҳоликов Ширинбек Ҳоликович (14-15 майи соли 2021). Душанбе-2021;

Диссертасияи «**Синтез дар асоси ҳосилаҳои аминокислотагӣ ва пептидии глитсерин бо фуллерен C_{60}** » кори илмии ба анҷом расида буда, барои дарёғти дараҷаи илмии номзади илмҳои химия аз рӯйи ихтисоси 02.00.03-Химияи органикӣ мувоғиқ аст.

Ба кори диссертасионӣ шахсони зерин тақризҳои мусбат пешниҳод намудаанд:

1. Бобиев Ҳолмурод Абдуваддович - н.и.х мудири кафедраи химияи Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Ш.Шоҳтемур.

2. Самандаров Насрулло Юсуфович - н.и.х, ходими қалони илмии озмоишгоҳи биохимияи клиники муассисаи давлатии Пажушишгоҳи Гастроэнтерологияи Вазаорати тандурусти ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Бо назардошти ақидаҳои дар боло зикршуда, маҷлиси умумии кафедраи технологияи истеҳсолоти химиявии факултети химияи ДМТ ва озмоишгоҳи «Химияи глитсерин»-и ба номи д.и.х., профессор Б.Ҳ.Кимсанов Иниститути илмию таҳқиқоти Донишгоҳи миллии Тоҷикистон бо иштироки олимони пешбари ДМТ диссертасияи Гулов Амридин Абдуалиевичро дар мавзӯи «**Синтез дар асоси ҳосилаҳои**

аминокислотагӣ ва пентидии глитсерин бо фуллерен C₆₀ кори илмии ба анҷом расида мөхисобад, ки дар сатҳи баланди илмию таҳқиқотӣ таълиф шуда, ба ҳамаи талаботи кори диссертатсионӣ ҷавобгӯ аст. Дар ин замана, диссертатсияи мазкурро барои дарёғти дараҷаи илмии номзадии илмҳои химия аз рӯйи ихтисоси 02.00.03-Химияи органикӣ ба ҳимоя тавсия менамояд.

Хулоса дар ҷаласаи васеи кафедраи технологияи истехсолоти химияии факултети химияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва озмоишгоҳи «Химияи глитсерин»-и ба номи д.и.ҳ., профессор Б.Ҳ.Кимсанов Иниститути илмию таҳқиқоти Донишгоҳи миллии Тоҷикистон қабул карда шудааст.

Дар ҷаласа 52 нафар, аз ҷумла 7 нафар доктори илмҳои химия, 17 нафар номзади илмҳои химия иштирок доштанд.

Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор»-52 нафар, «зид» нест, «бетараф» нест, қарори №10 аз 7-уми майи соли 2021.

Раисикунанда:

н.и.ҳ., дотсент декани факултети химияи
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
(Ихтисос 02.00.04- химияи физикӣ)

Файзуллоzода Э.Ф.

Котиб н.и.ҳ., ҳодими пешбари
озмоишгоҳи «Химияи глитсерин»-и
ба номи д.и.ҳ., профессор Б.Ҳ.Кимсанов
Иниститути илмию таҳқиқоти
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
(Ихтисос 02.00.03- Химияи органикӣ)

Мустафакулова Р.А.

Имзои номзади илмҳои химия, дотсент Э.Ф. Файзуллоzода, ва
номзади илмҳои химия, ҳодими пешбари илм Р.А.Мустафакуловаро
тасдиқ мекунам:

Сардори раёсати кадрҳо
ва корҳои маҳсуси ДМТ Тавқиев Э.Ш.
7 майи соли 2021

